HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ביצד צולין. שפוד של רמון. טעמא מפרש בגמרא: **וגופן אם כרעיו כו'.** כדכתיב גלי אם ראשו על כרעיו וגו' כולו כאחד משמע: **כמין בישול הוא זה.** שמבשל בני מעיו בתוכו כמו בתוך הקדירה: **תולין תולה לו.** תוחבן בשפוד למעלה מפיו של טלה: **על השפוד.** של ברזל כדמפרש בגמ' שהמתכת כשמתחמם מקלתו מתחמם כולו ונעלה הפסח מחוס השפוד שבתוכו שהפנימי מתחמם ע"י קלתו החיצון והוה ליה פסח גלי מחמת דבר אחר ורחמנא אמר גלי אם: **אסכלא.** גרגיל"ש בלע"ז. וכולה חד טעמא: **גמ' שיבי.** קנל"ר שעשוי שורות שורות: **מחלחל.** כעין של ערבה ושל גאגוז שיש להן מוח מבפנים: **אלון.** יושב"ל שהוא קשה: **איידי דאים בהו קיטרי.** ובעי למישעינהו בסכינא מפיק מיא דרך מקוס מתך הסכין והוה ליה פסח מבושל: **שיעי קיטריה.** ואין צריך להעביר סכין עליהם: **בנבגא בר שתא.** נטיעה בת שנתה: **והא איכא בי פיסקי.** ראש השפוד שהוא מקוס מתך ומוציא מים: **דמפיק לבי פיסקי נבר.** חוץ לפי הפסח דאי מפקי מיא לא עיילי לפסח: **כשם שהשפוד של עץ.** כשתולין אותו בתנור ומכוסה בטלה אין מה שבתוך הטלה נצרף שהטלה מגין עליו כך שפוד של מתכת אין מה שבתוך הטלה מרתיח מחמת חוס מקלתו היוצא חוץ לטלה: **אמרו לו.** אע"פ שאין פנימי של עץ נצרף אבל פנימי של מתכת מרתיח שזה של עץ חס מקלתו לא חס כולו והוה ליה גלי אם וזה של מתכת חס מקלתו חס כולו ואפילו מה שמכוסה ממנו הלכך הו"ל גלי שפוד: **רבי ישמעאל קוריהו תוך תוך.** דנותן לתוכו ס"ל וכשמרתיחין ומתבשלין בתוכו נשמע קול רתיחתן תוך תוך כקול הסיר. ל"א כתב בספרים ישנים תכבר לשון תוך ובר כלומר ממולא מבפנים ורלה מבחוץ כעין שממלאין גדיין ותרנגולין שלנו ודומגא גבי אביגיל (שמואל א כה) חמש צאן עשויות ומתרגמינן חמש עאן תכברין משם רבינו קלונימוס: **מקולם.** לשון כובע נחשת דמתרגמינן קולסא דנחשא (שם יז) דסבירא ליה תולין למעלה בראשו ורגליו ככובע נחשת על ראש גבור: **איזה גדי מקולם.** דתנן בפרק מקוס שנהגו (לעיל נג.) שאסור לאכול גלי בערביד: פסחים בזמן הזה במקום שלא נהגו: **לאחד.** דדמי לפסח ורלה כאוכל קדשים: בחולה נאכל: **נשלק מיבעיא.** קס"ד דנחתך והדר נשלק ומשעה שחתכו קודם לייתו תו לא הוי מקולם: **האי מולייתא.** איגפלדור"ל בלע"ז כמו שאנו ממלאין הטלאין והתרנגולין בין בשר לעצמות: **שריא.** ואפילו לא בישלו את הבשר שנותנים לתוכו מותר ואפילו מלחו כמליחת גלי דאי במליחה כל צורך לקדירה פשיטא: **והא קא בלע.** הטלה דס היוצא מן הבשר הכנוס בתוכו: **פולטו.** לחוץ ושוחטו חוס האור: כיצד

כיצד צולין. תוחבו לתוך פיו (ה). א אומר ר"י מש"ה תוחבו דרך פיו לפי שנותן הגם שבשפוד למטה ב כדי שלא יפול הפסח ואם הוי בית השחיטה למטה וקדייב דמא דרך סס: **נחתך ממנו אבר אין זה מקולם.** נראה לריב"ל דמלוה לקלסו לבל משום הכי לא מיפסיל מדאמר לקמן בפרק האשה (דף פח:) גבי ה' שנתערבו עורות פסחיהן ופריך והא איכא חד דלא נפיק ומשני משום דלא אפשר דהיכי נעביד נייתי כל חד ויתנו אי דידי בעל מוס הוה להוי האי פסח ואי לא להוי שלמים הא איכא חזה ושוק ופריך וניתי כל חד כהן בהדיה והשתא אין יעשו כן והא חזה ושוק דאסורים לזרים אי אפשר לנותן עם הפסח ולריך לחותכן ולא הוי מקולם אלא משום הכי אין נפסל וכן תנא לקמן (דף עה.) חתכו ונתנו על גבי גחלים רבי אומר אומר אני שזה גלי אם משמע חתכו לגמרי מיהו רש"י פירש לקמן חתכו שלא הבדילו אלא (ב) לירמו בשנים ושלשה מקומות ג:

האי מולייתא שריא. פי' בקונטרס אע"פ שלא מלחו אלא לגלי ד ולר"ת נראה דלגלי לא בעי מליחה כלל דלא מיבעיא כשנלה הבשר יפה יפה ונפלטו כל הדם דשרי דיותר מפליט ע"י האש מע"י המלח דמעשים בכל יום שמבשלים כבד אחר לייתו אע"פ שמחמירים לבשלו אחר מליחתו אלא אפילו לא נגלה כל צורכו דלא נפלט כל הדם מותר אע"ג דאמרינן בפ"ק דבריתות (דף ד: ודף כב.) דאיכא לאו בדם האברים ה"מ דוקא כשפירש אבל כל זמן שלא פירש ולא יצא לחוץ שרי כדמוכח בפ' מפנין (שבת דף קכח.) (ג) דבשר טפל מותר לטלטלו משום דחזי לאומצא אלמא יכול לאוכלו בלא מליחה ועוד דאמר בפ' כל הבשר (חולין דף קיא.) דבבד אחר שחלטוהו ברותחין או בחלא מותר לבשלו לפי שמלמיתין הדם בתוכו ואין מניחין אותו לפלוט דקאמר התם רב הונא חלטו ליה בחלא ורב נחמן חלטו ליה ברותחין סבר רב פפא קמיה דרבא למימר חלייה אסור אמר ליה אי חלייה אסור אימו נמי אסור דכי היכי דפליט הדר בלע אלא ודאי חלייה נמי שרי דמלמית הדם ואין מניחו לפלוט ואפ"ה שרי באכילה ואין לאסור לגי שלא נמלח ולא נגלה כל צורכו משום שמחמת האש הדם נפרש מבפנים מלד זה לגד זה דמה שיוצא לחוץ משרק שריק ומה שנשאר בפנים אע"פ שפירש מלד זה לגד זה לא הוי כדם האברים שפירש דהא איכא מאן דאסר במסכת חולין (דף קיג.) לאכול ככר שחתך עליה בשר מפני דם הבשר שנכנס לתוכו ואפילו הכי משמע דבשר עצמו מותר אע"פ שלא יצא כל דמו ודבר תימה הוא לרש"י מה מועלת מליחה מועטת לגלי דאין הבשר יוצא מידי דמו עד שימלחנו יפה יפה אלא ודאי לא בעי מליחה כלל וכן קבל ר"י מר"ת ובהקומץ רבה (מנחות כא.) גבי מליחת קדשים דקאמר כילד (ד) עושה מביא את האבר ונותן עליו מלח וחוזר והופכו ונותן עליו מלח ומעלהו ויש דגרס בתר הכי אמר אביי וכן לגלי לא גרס לגלי אלא וכן לקדירה וכן כתוב ברוב ספרים והא דאמר בפרק קמא דזבחים (יא.) ושוין שמולחין עליו בשר לגלי לאו משום דבעי מליחה אלא שמנהג למולחו והא דאמר בכל הבשר (חולין קיג.) רב ששת מלח גרמא גרמא תרי מ"ט לא משום דפרים מהאי ובלע האי חד נמי פרים מהאי גיסא ובלע האי גיסא דפרים מהאי גיסא דקאמר היינו שפירש לגמרי לחוץ אבל מבפנים שרי כדפרישית: **כבולעו כך פולטו.** כפ' כל הבשר (חולין קיא.) (ה) שרי כבדא עילויה בישרא בדיעבד משום דדם מישרק שריק ה התם לא שייך להזכיר כלל טעם של כבולעו כך פולטו ו שהדם נופל שם מבחוץ ושריק ואינו נבלע ומטעם כבולעו כך פולטו נמי לא הויא שריא התם גבי כבד אלא בדיעבד ואע"ג דבא למישרי הכא גבי פסח לכתחלה אע"ג דבני מעיו בתוכו ואיכא נמי כבד גבי פסח לא רצו להחמיר משום דכתיב (שמות יב) ראשו על כרעיו ועל קרבו ואפילו מאן דאסר בכבדא עילויה בישרא לא קשה ליה מתניתין דפסח דמדרבנן אסר ובפסח לא החמירו אי נמי הוא יעמיד כגון שמלח בני מעיס מליחה גמורה דאפילו לקדירה מתירו ר"ת על ידי מליחה גמורה ואפילו לפי מנהג העולם שאין מבשלים כבד על ידי שוס מליחה ז מכל מקוס כיון דנמלח כמליחת קדירה נתמעט דמו ולא אסר טפי משאר בשר שלא נמלח דבשרא על גבי בשרא שרי לכתחלה לכולי עלמא ויש ללמוד היתר במולייתא אפילו נמלח בשר החיצון ושהה כדי מליחה והפנימי לא נמלח מדמייתי ראיה מטפילת בר גוזלא דשרי מטעם כבולעו כך פולטו אע"פ שמעשים בכל יום שאוסרים בשר שנפלט ואין מותר אפילו בגלי ח ועדיפא מינה היה אוסר ר"ת תרנגולת שנמלחה בקערה אף על פי שלא שהתה שם שיעור לייה ולא פלטה אפילו חלי דמה ואסרה לאוכלה לגי משום דלא מפליג רבא ט) גבי אין מולחין בשר אלא בכלי מנוקב בין שהה הרבה לשהה מעט: שאני

ביצד צולין את הפסח מביאין שפוד של רמון ותוחבו לתוך פיו עד בית נקובתו ונותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר כמין בישול הוא זה אלא תולין חוצה לו אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסכלא א"ר צדוק מעשה בר"ג שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלא: גמ' וניתי של מתכת איידי דחם מקצתו חם כולו וקמטוי מחמת השפוד ורחמנא אמר צלי אש ולא צלי מחמת דבר אחר וניתי של דקל איידי דאית ליה שיבי מפיק מיא והוי כמבושל וניתי של תאנה איידי דמחלחל מפיק מיא והוה ליה כמבושל וניתי של אלון של חרוב ושל שקמה איידי דאית ביה קיטרי מפיק מיא של רמון נמי אית ביה קיטרי שיעי קיטרי ואבע"א בנבגא בר שתא דלית ביה קיטרי והא איכא בי פסקיה דמפיק לבי פסקיה לבר מתני' דלא כרבי יהודה דתניא רבי יהודה אומר כשם ששפוד של עץ אינו נשרף כך שפוד של מתכת אינו מרתיח אמרו לו זה חם מקצתו חם כולו וזה חם מקצתו אינו חם כולו: ונותן את כרעיו וכו': תניא רבי ישמעאל קוריהו תוך תוך ר"ט קוריהו גדי מקולם ת"ר איזהו גדי מקולם דאסור לאכול בלילי פסח בזמן הזה כל שצלאו כולו כאחד נחתך ממנו אבר נשלק ממנו אבר אין זה גדי מקולם השתא יש לומר נחתך ממנו אבר דאף על גב דקא מטוי ליה בהדיה אמרת לא נשלק מיבעיא א"ר ששת ששלקו במחובר אמר רבה יהאי מולייתא שריא א"ל אביי והא קא בלע דמא א"ל כבולעה כך פולטה נימא מסייע ליה נותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו מ"ט לאו משום דאמרינן כבולעו כך פולטו אמרי שאני התם כיון דאיכא בית השחיטה דמחלחל מידב

מידב

א א ב מיי' פ"ח מהל' ק"פ הלכה י:
ב ג ד שם הלכה ט:
ג ה מיי' פ"ח מהל' מלה הל' יא סמג עשין מא טוש"ע א"ח סימן תעו סעיף א:
ד ו מיי' פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכ' יז סמג לאוין קלז טור ש"ע י"ד סי' עז ס"א [רכ אלפס חולין פ"ז דף לא: וכן הגה"מ שם סי' י"ג]:

לעזי רש"י

גראיל"ש [גרדי"ל]. אסכלה.
קנילי"ר. לחרוך.
יושב"א [יישב"א]. אלון.
אינפלידור"א. בשר למילוי (בבצק או כדומה).

רבינו חננאל

ביצד צולין את הפסח. שפוד של רמון כו' ואקשינן למה אינו צולהו בשיפוד של מתכת. ושנינן דאיידי דחם מקצתו חם כולו, וכיון שנתחמם ראש השפוד הנתון באש מתחמם השפוד כולו המשוקע בשר ונמצא חמום השפוד צולה בשר הפסח, ורחמנא אמר צלי אש ולא צלי ברזל. ושפוד של דקל אית ליה שיבי כגון שאיבה ומפקי מיא. **ותאינה** איידי דמחלחלא מפקי מיא. והאלון והחרוב והשקמה הני כולהו אית בהו קטרי, מקום שצומחין ומגדלין אמירין ונצרים וכשחותכין אותן אותו מקום חתך מפקי מיא, וכיון דמפקי מיא על הבשר הוה ליה כמבושל לפיכך אין עושין מהן שפוד לצלות בו הפסח. רמון אע"ג דאית ביה קטרי שיעי, כלומר סתומין הן ומקום חיתוכו והוא ראשו שפולט מים מוציאו חוץ לבשר. ירושלמי כל העצים יבשים מבחוץ ואין יבשים מבפנים ורמון יבש מבחוץ ויבש מבפנים. ורבי יהודה דמכשיר בשפוד של מתכות אוקימנא למתני' דלא כותיה.

מתני' נותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו. תניא ר' ישמעאל קוריהו תוך בר. בלומר נותן כרעיו שהן מבחוץ לתוכו. ר' טרפון קורהו גדי מקולם. ת"ר איזהו גדי מקולם פי' שאסור לאכלו בלילי פסחים בזמן הזה. דתנן ביום טוב פ"ב ועושין גדי מקולם בלילי פסחים בזמן הזה וחכמים אוסרים והלכתא כחכמים. גדי מקולם כל שצלאו כולו כאחד, אבל אם נחתך ממנו אבר או נשלק ממנו אבר אין זה מקולם. ואוקימנא נחתך ממנו אבר נחתך ונתפרק האבר מן הגדי ממש אינו גרי מקולם. ונשלק דקתני שלא נחתך האבר אלא היה צולהו ושפת קדרה בצדו ונתן ירך הגדי כמות שהוא בלא חתיכה בתוך הקדרה ונתבשלה, אין זה גדי מקולם ומותר בזמן הזה. **אמר רבה מליתא שריא.** פי' מליתא עוף או כבש מלא בשר בתוכו ונצלה בתוכו. ואמר **אביי כבולעה כך פולטה** כלומר כשם שבולע מן הבשר שבתוך

העוף או שבתוך הכבש כך פולטו בולעו מבפנים ופולטו מבחוץ. וקיימא לן דהא מליאתה בצלייה היא, דהא בענין הפסח קתני לה, אבל בבישול או בשליקה לא. ואתינן לסיועיה ממתני' **דתני נותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו.** ודחינן **שאני התם** כיון דמחלחל בית השחיטה מידב דאיב ולא בלע.

תורה אור השלם

1. וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמַצּוֹת עַל מְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ: שמות יב ח

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה כילד צולין וכו' לתוך פיו נ"ב נראה לפי למאי דלמיק אדעתיה מקמי דמשני דשתי בית השחיטה מידב דייני נמי צריך לומר תוחבו דרך פיו כו' לאם היה [תוחבו דרך נקובתו אין] הדם יוצא מהמזרקים כיון דלא הוי בית השחיטה למטה דס נשאר אם ממזרקים שנתחבו בשחיטה: (ב) בד"ה נתתך וכו' שלא הבדילו אלא חתכו בשנים ושלשה מקומות למהר צלייתו הס"ד: (ג) ד"ה האי וכו' דבשר תפל מותר וכו': (ד) שם כילד הוא עושה מביא: (ה) ד"ה כבולעו וכו' שריינן כבדא:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה בקולם דם"ל תולין. עי' רש"י לעיל נג. ד"ה מקולמין וכבילה כב: ברש"י ד"ה מקולם:

מוסף רש"י

תוך תוך. שמבושל יפה ונעמוק כולו עד שיעמוד וכשהוא רותח דומה כמשמע קול זה תוך תוך (ערובין כט. וכעי"ז ברכות לט. וראה רש"י שמואל א כה יח). **ר"ט קוריהו גדי מקולם.** לפי שתולה כרעיו תולה לו בגדו כגושא כלי זינו בגדו, כובע נחושת בגגות (ש"א יז) תרגומו קולסא דנחשא (לעיל נג.).

מוסף תוספות

א. בירושלמי משמע דדוקא הוא. תוס' שאנן. ב. כשזוקף השפוד בתנור. שם. ג. משמע הא אם הבדילו פסול. שם. ד. משמע דלצלי בעי מליחה מיהא קצת. שם. ה. ואמאי לא שרינא אפי' לכתחילה משום כבולעו כך פולטו וכו' וי"ל. שם. ו. כיון שאין הדם חוזר ונבלע. שם. ז. אתי שפיר דלשתרי הכא במליחה גמורה ד... שם. ח. משום פליטת ציר. שם.